

Zbraslavská kronika *Chronicon Aulae regiae*

Zbraslavská kronika je latinsky psaná kronika, která byla sepsána ve zbraslavském cisterciáckém klášteře dvěma opaty Petrem Žitavským a Otou Durynským. Oba autoři působili jako opati tohoto kláštera. Kronika vznikala v letech 1305 až 1339 a někdy bývá označována také jako Kronika Petra Žitavského. Zbraslavský klášter byl tehdy důležitým kulturním a církevně politickým centrem. Založen byl v roce 1292 Václavem II., který byl po celý svůj život s tímto místem spojován a nakonec si jej zvolil i za své pohřební místo. V kronice je také jeho osoba náležitě oslavována. Kronika popisuje události z let 1253 až 1338 a je rozdělena na tři části.

Se psaním Zbraslavské kroniky začíná Ota Durynský v roce 1305 po smrti Václava II a kroniku pojímá spíše jako klášterní kroniku, kde oslavuje právě Václavovu osobu, coby mecenáše a zakladatele kláštera. Původní koncept kroniky nese značně legendistický charakter a Václav II. je zde představován jako ideální panovník. Svoje vyprávění Ota rozdělil na 51 kapitol, kde popisuje Václavovo těžké dětství a vládu. Ke korunovaci se však už ze zdravotních důvodů nedostal a svoje vyprávění ukončil rokem 1294. Dále na něj navazuje Petr, který ho později vystřídal také ve funkci zbraslavského opata. Petr začal na kronice pracovat okolo roku 1314 po Otově smrti. Jeho pojetí kroniky se od začátku lišilo od dosavadního zpracování. Jeho záměrem bylo spíše komplexněji popsat situaci v českém království, vylíčit společenské poměry a problémy v zemi, ale také zaznamenat významné události ze sousedních a okolních zemí. Přestože byl původem Němec, s českým prostředím se velmi sžil a stal se velkým důvěrníkem Elišky Přemyslovny. V Petrově díle je tedy zase znát velká sympatie k poslední přemyslovské královně. Nejdříve Otovo vyprávění doplnil o Prolog, kde kroniku věnoval opatovi Janu III. a o shrnutí nebo jakýsi obsah. Poté začíná jeho vlastní text. Petr navazuje líčením Václavovy vlády, a pokračuje výčtem různých domácích i zahraničních událostí například zmiňuje habsbursko-korutanské interregnum, ze zahraniční například zrušení řádu Templářů. Dále velmi oslavně líčí nástup Jana Lucemburského., a tedy dynastie Lucemburků na český trůn. Uvádí zde také zázraky, spojené se smrtí Václava II a nástupem Jana.

První kniha končí rokem 1316 a má dohromady 130 kapitol. Poté již začíná druhá kniha rokem 1317, která je už celá čistě dílem Petra Žitavského. Na začátku je opět prolog a sumář a celkově obsahuje 30 kapitol. Dočteme se zde o vládě Jana Lucemburského a o řadě zahraničních událostí. Dále v jeho textu najdeme také mnohá autobiografická vyprávění. Druhá kniha končí rokem 1333. Kniha třetí má pouze 15 kapitol. Navazuje v roce 1333 v souvislosti s návratem prince Karla (syna Elišky a Jana) do Čech. Poslední záznam ve třetí knize Zbraslavské kroniky je z roku 1338. V roce 1339 opat Petr umírá.

Petrova tvorba je specifická tím, že nepsal kroniku pouze postupně, ale zpětně doplňoval úryvky a části i do textů svého kolegy. Byl velmi vzdělaným duchovním, který dobře ovládal dobovou rétoriku a poetiku. Jeho text je také protkán řadou veršů a emocionálních vyjádření nad jednotlivými událostmi. Faktem je, že byl v přímém kontaktu s významnými osobnostmi, měl přístup k soudobému diplomatickému materiálu a sám zažil řadu klíčových událostí, čímž se jeho vyprávění stává ještě cennějším. Kronika je stylisticky, umělecky i relevantně na velmi vysoké úrovni a stala se nejdůležitějším vyprávěcím pramenem z první poloviny 14. století. Po Kosmově kronice je také nejrozsáhlejší historiografickou prací předhusitské doby. Dále její autoři odkazovali rovněž na antickou literaturu.

V dnešní době zůstalo dochovaných pět základních rukopisů Zbraslavské kroniky, z nichž je pouze jeden úplným opisem – rukopis jihlavský z konce 14. století. O starším vatikánském rukopise prohlásil F. Palacký, že je dokonce autografem Petra Žitavského. Kronika se stala pramenem zvláště pro kronikáře doby Karla IV. (František Pražský). Jako celek byla Zbraslavská kronika poprvé vydána v roce 1784. Učinil tak Gelasius Dobner v pátém svazku Monumenta historica Bohemiae. Dále ji roku 1875 vydal Johann Loserth v edici Fontes rerum Austriacarum (VIII. svazek). Posledním dosavadním vydáním je vydání Josefa Emlera v edici FRB.

Kritické vydání:

Petra Žitavského Kronika Zbraslavská, FRB IV., s. 1–337.

Překlad:

HEŘMANSKÝ, František: Kronika Zbraslavská, Melantrich Praha 1952 (více vydání).

Použitá literatura:

NECHUTOVÁ, Jana: Latinská literatura českého středověku do roku 1400, Praha 2000, s. 131 – 136.

PUMPROVÁ, Anna: „Doleo super te“. Literární kontext planktů nad smrtí Václava II. Časopis Matice moravské, 132, 2014, s. 25–51.

Kolektiv autorů: Úvod do studia středověkých dějin 2. díl, Brno 2014, s. 28–31.